

ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ

(Ղա-կա ԳԼ ԺԵ. 11-32)

Առն միող էին երկու որդիք. ասէ կրտսերն ինոցանէ ցհայրն. հայր, տուր ինձ բաժին, որ անկանիցի յընչիցդ. և նա բաժանեաց նոցա զկեանսն. և յետ ոչ բազում աւուրց՝ ժողովեալ զամենայն կրտսեր որդւոյն՝ զնաց յաշխարհ հեռի. և անգլառնեաց զինչս իւր. զի կեայր անառակութեամբ, և իբրեւ սպառեաց զամենայն, եղև սով սաստիկ յաշխարհին յայնմիկ, և սկսաւ ինքն չքաւորիլ. և զնացեալ յարեաւ ի մի ոմն ի քաղաքացւոց աշխարհին այնորիկ. և յղեաց զնա յագարակ իւր արածել խոզոյ. և ցանկայր ընու զորովայն իւր յեղջերէն, զոր խողքն ուտէին, և ոչ ոք տայր նմա. և եկեալ ի միտս իւր՝ ասէ. քանի՜ վարձկանք իցեն ի տան հօր իմոյ հացալիցք, և ես աստ սովամահ կորնչիմ. Յարուցեալ զնացից առ հայր իմ, և ասացից ցնա. հայր, մեղայ յերկինս և առաջի քո, և ոչ ես եմ արժանի կոչել որդի քո, արա՛ զիս իբրեւ զմի ի վարձկանաց քոց. և յարուցեալ եկն առ հայր իւր. և մինչդեռ հեռագոյն էր, ետես զնա հայրն՝ և գթացաւ. յարեաւ և ընթացաւ ընդ առաջ, անկաւ զպարանոցաւ նորա, և համբուրեաց զնա. և ասէ ցնա որդին. Հայր, մեղայ յերկինս և առաջի քո, ոչ ես եմ արժանի կոչել որդի քո. Ասէ հայրն ցծառայս իւր. Վաղլազակի հանէք զպատմութեանն առաջին, և ագուցէք նմա, և սուք զմատանին՝ ի ձեռն նորա, և կօշիկս՝ յոտս նորա. և ածէք պարարակ, զենէք, կերիցուք և ուրախ լիցուք. զի այս որդի իմ մեռեալ էր և եկեաց, կորուսեալ էր և գտաւ. և էր երեց որդին նորա յագարակի. և մինչդեռ գայր և մերձ եղև ի սուռն, լուաւ զձայն երգոց և զպարուց, և կոչեցեալ առ ինքն զմի ի ծառայիցն՝ հաշցանէր թէ զինչ իցէ այն. և նա ասէ ցնա, զի եղբայր քո եկեալ է, և եղեն հայր քո զեղն պարարակ. զի ողջամբ ընկալաւ զնա. Բարկացաւ և ոչ կամէր մոռնել. և հայրն ելեալ արտաքս՝ աղաչէր զնա. պատասխանի ետ և ասէ ցհայրն. Այս քանի ամբ են՝ զի ծառայեմ քեզ, և երբէք զպատուիրանաւ քով ոչ անցի, ու լ մի երբէք ոչ հտուր ինձ՝ զի ուրախ ե-

դեց ընդ բարեկամն իմ: Յորժամ եկն որդիդ քո այդ՝ որ եկեր զկեռնս քո ընդ պոռնիկս, զեներ դմա զեզն պարարակ: Եւ առեցնաւ: Որդեակ, դու Հանապաղ ընդ իս ես. և ամենայն որ ինչ իմ է՝ քո է, այլ ուրախ լինել և խնդալ պարտ էր, զի եղբայր քո այս մեռեալ էր՝ և եկեաց, կորուսեալ էր՝ և գտաւ:

Այս առակը առակաների մարդարիտն է. նա այնքան սրտաշարժ է, այնքան ընդունակ մարդկային սիրտը շարժելու, ինչքան ոչ մինը աւետարանի առականերից—նա մի երկրորդ աւետարան է՝ աւետարանի մէջ: Այս առակը միեւնոյն ժամանակ մեր Կեանքի պատմութիւնն է, մեր «Կի Հայելին է. այստեղ երեւում է՝ թէ ինչպէս մարդս իւր անմեղութեամբ ընկնում է յանցանքի՝ սխալանքի մէջ, ինչպէս յանցանքը տանում է նորան դէպի կործանումն, կործանումը՝ դէպի ապաշխարութիւն. ապաշխարութիւնը՝ դէպի հաւատ և հաւատը՝ դէպի Աստուծոյ ողորմութիւնը: Այս առակի հերոսը կրտսեր որդին է. նորա ամբողջ կիսնքը երեքի կարիքի է բաժանել—ա, որդին հօր մօտ, բ, որդին հեռանում է հօրից և գ, որդու վերադարձն առ հայր:

Ա.

Կրտսեր որդին իւր մատաղ օրերը ընտանեկան յարկի տակն անցկացրեց, ինչ որ նորա սիրտը ցաւեցնում էր, հօրն էր գանգաւորում, ինչ որ նորան ուրախացնում էր, նոյն հօրն էր յայտնում թէ տրտմութիւնը և թէ ուրախութիւնը հայրական յարկի տակն էր յայտնվում: Հայրը մի հարուստ և բարի մարդ էր. նա իւր որդւոց դաստիարակութեան վերայ մտածող և խորհող անձն էր. նա խիստ հայր էր:

Թէև այս այսպէս էր, բայց կրտսեր որդին գոհ չէր իւր վիճակից—նորան ծանր էր թվում հօր հրամաններին հետեիլ, նորա կամքով շարժուել. նա ցանկանում էր ազատ ինքնակամ լինել—ա՛խ երանի ես կարողանայի այն անել, ինչ որ իմ սիրտն է ուզում. ա՛խ երբ կլինի որ հօրս բռնութիւնից ազատուեմ, այն ինչ օր կլինի, երբ ես ինքս ինձ հրամայեմ . . . : Այս մտքերը քանի գնում էին նորա մէջ և այսպէս երիտասարդական ազատութիւնը օր ըստ օրէ խորն արմատներ էր ձգում նորա

մատուղ և անփորձ սրտի մէջ. նա հեռանում էր, նորա սիրտը սառւում էր դէպի հայրական սէրը, բայց դեռ չէր վստահանում իւր միտքը պարզ յայտնել. ինչպէս մի անօթ, երբ լքցվում է, պէտք է թափուի, այսպէս և կրտսեր որդին իւր ներքինը մի օր հօր առաջ բաց արեց ասելով. «Տո՛ւր ինձ իմ բաժինը», ես կամենում եմ օտար աշխարհ գնալ. երբ մի որդի հօրն այսպիսի առաջարկութիւններ է անում, ինչ կարծիք որ բարի հօրը մեծ տարակուսանաց մէջ է ձգում, ինչ կարծիք որ նա կը տխրէր, կզարմանար, կցաւէր և բժշկութեան միջոց կորոնէր. Հայրը նկատեց որ նորան իւր մտքից յետ կանգնացնելը անկարելի է, թշուառութիւնը և ապագայ դառն փորձերը միայն կարող են նորան բժշկել, ուստի համաձայնեց արձակել. Նա այն հայրերից չէր, որոնք այս տեսակ հանգամանքներում ոյժ, ստիպմունք են գործ դնում. նա համոզված էր, որ այդ միջոցները ոչինչ բարի հետեանք չեն ունենալ, ուստի կատարեց որդու պահանջը. «Եւ բաժանեացնոցա զկիանս», — Հայրը տվեց նորան իւր բաժինը. Կրտսեր որդին թէ որքան էր ուրախ այս բանի համար, երեւում է այն հանգամանքից, որ նա իսկոյն հեռանում է ընտանեկան յարկից դէպի օտարութիւն. Նա հեռանում է տանից միայնակ՝ որոնելու իւր փնտռած ազատութիւնը. Զգոյ՜, կրտսեր մանուկ, տեսնե՜ք քո բաղդն ուր կը հանգի, երբ դու առանց Աստուծոյ ես գործ բռնում:

Բ.

Յանցանքի աղբիւրը՝ սկիզբը տեսանք, այժմ ծանօթանանք նորա յառաջադիմութեան հետ:

Կրտսեր որդին այժմ ինքն է իւր փէրը. նա ազատ է հօր հրահրութիւնից. ոչ մի ընտանեկան կէտ չի ստիպում նորան իւր սրտի հակառակը գործելու. նա իւր ժամանակը անց է կացնում ուրախ, զուարթ՝ իւր նման ընկերների հետ, ոչ մի յորդորող ձայն չի դիպչում նորա ականջին. նա ուտում է, խմում է, կեանք է վարում՝ ըստ իւր ճաշակի, ըստ իւր քմաց: Եւ ի՞նչ մինը վստահանում է նկատել նորան, նրանց պատասխանն է լինում — այդ քո բանը չէ, մենք գիտենք, թէ ինչպիսի կեանք կվարենք: Այս ձևով կրտսեր որդին տարիների ընթացքում վատնեց իւր ինչքը և առողջութիւնը. Այդ միևնոյն միջոցին

նորա ապրած երկրում սուլ ընկաւ, նա սկսեց մոռալ: Յան-
ցանքն արգէն ուռել է պտուղներ—մոռալ, խնդրել, հոգեով
աղքատ, մարմնով տկար, միայնակ օտարութեան մէջ, հեռու
հօրից, բարձի թողի արած ամենքից, ահա նորաներկայ թշուառ
վիճակը:

Արգէն ժամանակ է կարծելու թէ նա կմտածէ յետ դառնալու,
բայց ով որ այս տեսակ յանցանքի մէջ ընկել է, նա լաւ գիտէ, որ
յանցանքի հետ կապուած է և մի տեսակ յամառութիւն կամա-
կարութիւն: Այսպէս էր և կրտսեր որդին—աւելի լաւ է կմեռ-
նիմ, քան թէ հօրս մօտ կդառնամ: առանց նորան ևս կարող եմ
ապրել: Նա ապրելու միջոցներ է փնտռում—դառնում է դէ-
պի իւր ընկերները, որոց նա երբեմն ուրախ ժամեր էր պատ-
ճառել: Բայց ա՛խ, ի՞նչ ցաւալի փորձ—նոցանից մինը մեռել էր,
միւսը չէր ուզում ճանաչել նորան, երրորդը ուսերը շարժելով
ցաւում էր, որ չի կարող օգնել: Ել ոչ ոք չէ ուզում նորան օգ-
նութեան ձեռն կառկառել—ամէնք նորա բարեկամներն էին,
էլ ոչ ոք չէ ճանաչում նորան: Նա ստիպուած դիմում է հայրենի-
քէն և ծառայութիւն խնդրում: շատ թթու դեմքեր տեսաւ,
շատերի դուռը բաղխեց, բայց ամենայն տեղ անարգ խօսքերով
մերժուեց և ո՛վ կընդունէի մի այդպիսի մարդուն, որը իւր բո-
լոր հարստութիւնը այդ ձեւով վատնել է, սուլի ժամանակ ո՛վ
իւր հաց ուտողների թիւը կաւելցնէր: Սուր քառի գնում, մե-
ծանում է, նորա վիճակը օր ըստ օրէ դառնանում: մտածել
պէտքէ, ի՞նչ անել: Հիմա էլ չեմ դառնայ քո հօր մօտ: Ո՛չ, և
դարձեալ ոչ: Կրտսեր որդին գնաց նոյն երկրի մի հեթանոս քա-
ղաքացու մօտ և ուժով բախում է նորա դուռը՝ պաշտօն խընդ-
րելու, նա յանձնում է սորան իւր խոզերն արածելու—ի՞նչ ան-
տանելի վիճակ, մանաւանդ մի հրէի համար, նա ստիպուած է
հայրենի օրէնքը ոտնակոխ անել, հօրը ծառայել չկամեցողը, խո-
վեր է արախացնում, ազատ փէր էր կամենում լինել, քառայ է,
բաւականութիւն էր պտռում քաղց, կարիք, անպատուութիւն
գտաւ: Մի ստորութիւնից միւսին անցնելով, վերջապէս
ամենաստոր վիճակին հասաւ, սակայն դարձեալ չէ կամենում
վերադառնալ, դարձեալ չէ զղջում իւր յանցանքը: Նա հաշ-
վում է դեռ իւր ռոճիկը և դորանով կամենում է փրկել իւր
կեանքը, բայց աշխարհային ծառայութիւնը նորան ոչինչ չտո-

ւեց ինա գոհ էր խողերի կերակրով կերակրվելու, այդ ևս չկար: Սոված և զաղրած յանցաւորը տուն դառնալիս պէտքէր տան գործեր ևս կատարել: Թշուառութեան բաժակը սորանով լեցուել էր, էլ աւելի թշուառ չէր կարող լինել—նա կանգնած էր յանցանաց վհի վերայ, մի քայլից յետոյ յաւիտեան պէտք է կործանուէր: Նա պէտք է կամ աւագակ կամ մարդասպան դառնար: Բայց ոչ, մի բառ դեռ ևս հնչում էր նորա սրտում—*հրաժեմ, հրաժեմ եմ ես*:

Ինչպէս որ կրակը այրում, հալում և մաքրում է ոսկին, այսպէս և կարիքը՝ սիրտը: Թշուառութիւնը ստիպում է նորան ինքնաճանաչութեան գալ—ամենի հետ ծանօթ եղողը իրան դեռ ևս չէ ճանաչում: Նա նոր է սկսում ծանօթանալ իւր հետ: Մինչև այժմ աբաաթին էր ինկատի առնում—վայելք, աշխարհային բաւականութիւն, ինքնօգնութիւն, իսկ այժմ նայում է, դէպի իւր Ներքինը, նոր գլխի ընկաւ, նոր հասկցաւ, նոր է ասում ինքն իրան ո՛հ, որքան մեծ օգնութիւն է պարունակում իւր մէջ կարիքը, նեղութիւնը, վիշտը թշուառութիւնը: Ո՞րքան յաճախ պէտքէ մարդս արտաքին նեղութեանց մէջ ընկնէ, մինչև որ իւր ներքին թշուառութիւնը կնկատէ: Ո՞րքան յաճախ պէտքէ մարդս թշուառութեան մէջ ընկնէ, միջև որ յանցանաց դառը պտուղները կճանաչէ: Այո՛ մտքերով, այս տեսակ մտածմունքներով լի՝ կրտսեր որդին ոտք դրեց մի նոր ճանապարհի վերայ — ճանապարհ ապաշխարութեան և հաւատոյ:

Ա, Ապաշխարութեան առաջին քայլը անառակ որդու այն էր, որ նա է-ր «խալանք ճանաչեց և այդ բանին նա հասաւ մեզ յայտնի՝ թշուառութեանց ձեռքով, նա ասում է—առաջ ես հօրս քանն էի, իսկ այժմ օգարո-նէան մէջ. առաջ ես որդի էի, այժմ ծառայ, առաջ ես քաղի հայր ունէի, այժմ մի անգո-ն պարոն, առաջ հարուստ էի, իսկ այժմ աղքատ, առաջ ամեն բան ունէի, իսկ այժմ ոչինչ: Այս բոլորի պատճառը ես ինքս եմ. ես ուզում էի աւելի լաւ լինել քան թէ էի. ո՛հ, որքան սխալ են այն մարդիկը, որոնք առանց Աստուծոյ կամքի կամենում են մի գործ կատարել. նա զգում է իւր յանցանքը և այդ զգացողութիւնը տանում է նորան դէպի փրկութեան քայլը. այդ զգալն է որ նորան ասել է տալի. «Քանի վարձկանք իցեն

ի տան հօր իմոյ հացալիցք, և ես աստ սովամահ կորնչիմ : Անառակ որդին չի մնում միայն զգացման աստիճանի վերայ կանգնած, նա ինչ-որ է նոյնը և գործքով ցոյց տալ :

Բ. « Յարուցեալ գնացից առ հայր իմ : Ի՞նչ է նշանակում « գնացից առ հայր իմ » նշանակում է, ես կամենում եմ ուրիշ մարդ դառնալ. նախկին ցանկութեանցս այլ ևս չհետեի, առաջուայ խելքով էլ չապրել. ես ուրիշ տեսակ ընկերներ կը փնտռեմ այսուհետե բայց որքան ուշ, որքան դառնութիւնք են ճաշակում մարդիկ մինչև որ նրանց սրտից կը հընչէ « գնացից առ հայր իմ » խօսքերը : Երբ մարդս սրտով ըզգում է իւր սխալը և ինչ-որ է յետ դառնալ չար ճանապարհից, այն ժամանակ նա

Գ. Խառնվանք է իւր յանցանքը բաց կերպով առանց ծածկելու — « Հայր մեզայ յերկինս և առաջի քո » : Լաւ նկատեցէք նորա խօսքերը, ինքն է ասում թէ յանցաւոր եմ. նա չի մեղադրում ուրիշներին ասելով թէ վատ ընկերներն ինձ գայթակղեցրին, այլ՝ ես, իմ թեթեամտութիւնը ինձ այստեղ հասցրեց. իմ սխալ ազատութեան մոռերն էին, որ բաժանեցին ինձ հօրիցս և Աստուածանից : Նա ոչ թէ միայն խոստովանում է իւր յանցաւոր լինելը, այլ և իւր յանցանքի մեծութիւնը և դորա համար ևս

Դ. Հէղ Խառնի կերպով ասում է « ոչ ևս եմ արժանի կոչիլ որդի քո, արա՛ զիս իբրեւ զմի ի վարձկանաց քոց » : Հեղութիւնն այսպէս ապաշխարութեան չորրորդ աստիճանն է : Բայց գնանք յառաջ :

Անառակ որդին հաւատարմ է որ հայրը կընդունէ իրան, ուստի աւելացնում է, « Յարուցեալ գնացից առ հայր իմ » : Քանի ժամանակ է որ նորա շրթունքները այս քաղցր խօսքը չեն հնչել. ի՞նչպէս սրտի խորքից զգածուած կրկնում է այդ վաղուց մոռացուած քաղցր « հայր » խօսքը : Նա հաւատում է և համոզուած է, որ հայրը խիստ չի լինիլ դէպի իւր անցեալը, որ հօր շնորհը, ողորմութիւնը աւելի մեծ է, քան թէ իւր գործած յանցանքը : Եւ ահա այս հաւատը տալիս է նորան՝ անառակ որդուն այժ և զօր-նիւն հայրենիք դառնալու, սուրբմէ դառնանք և մենք մտքով՝ անառակ որդու հետ հանդիսատես լինելու հօր ընդունելութեան :

Գ.

Միայնակ, պանդխտութեան գաւազանը ձեռին, բոկոտն, պատառոտած շորերով, գզգզուած մազերով, հայեացքը վայր ձգած վերադառնում է կրտսեր որդին դէպի հայր դատարկ գրպանով՝ զլջմամբ, առանց նախկին երեւակայական ազատութեան մոքերի։ Հայրը ընդունեց նորան բազկատարած։ Նա նորան մտահան չէր արել, այլ « և մինչդեռ հեռագոյն էր, ետես զնա հայրն », ուրեմն հայրը նորան սպասում էր։ Նա գըթաց նորան. ոչ մի յանդիմանական խօսք չասաց. կարեկցութիւն և արտասուք միայն կարելի էր տեսնել նորա դէմքի վերայ — Յարեաւ և ընթացաւ ընդ առաջ, անկաւ զպարանոցաւ նորա, և համբուրեաց զնա : Որդին այս մեծ սիրոյ և կարեկցութեան առաջ կարմրում է, ամաչում է, յուզվում է, ակէկոծվում է նորա ներքինը և շարժուած սրտով հեկեկում է հօրն ասելով. « Հայր, մեղայ յերկինս և առաջի քո » : Հայրը, որին ամենայն ինչ յայտնի էր, թոյլ չտուեց անառակ որդուն իւր մեղայականը շարունակելու. նա ընդմիջեց որդու խոստովանութիւնն ասելով իւր ծառաներին. « Հանէք զպատմութեանն առաջին, և ագուցէք նմա, և տուք զմատանին ի ձեռն նորա, և կօշիկս յոտս նորա » : Ուրեմն հայրը հանել է տալի նորա նախկին մեղսալից շորերը և հագցնում է հաշտութեան նոր հանգերձ. նա տալիս է նորան մի մատանի ի նշան նոր սիրոյ. հագցնում է նոր կօշիկներ, որպէս զի նա այնուհետեւ արդարութեան ուղիով ընթանայ, զինաւորված լինի երթալու և բարի պատերազմը պատերազմելու։ Նայիր ժողովուրդը և տես, ահա ձեզ հայրական սիրոյ վսեմ օրինակ. ահա ձեզ աստուածային պատկեր, ահա ձեզ կատարեալ ներողամտութեան տիպար. ահա ձեզ մի կենդանի օրինակ, ուր նկատողութեան սուր խայթոցը մոռացվել է, ուր անցեալի պարտուց մոռհակը պատռվում է, ուր յանցանաց բիծը յաւիտեան ջնջվում է։ Այսպէս զարդարելով հայրը որդուն տանում է դէպի ողորմութեան սեղանը, որ առատ է Աստուծոյ յաւիտեանական անվերջ բարիքներով։ Հայրը ուրախ սրտով կոչում է. « այս որդի իմ մեռեալ էր », մեղքի մէջ և եկեաց, ապաշխարութեամբ և հաւատով, « կորուսեալ էր », հեռացել էր, Աստուածանից « և գտաւ », հայրական շնորհաց սե-

ղանի առաջ: Հօր այս ներքին ուրախութեանը մասնակցում են և երկնայինները, նոքա ևս իրանց ներքին ուրախութեան ձայները միախառնում են նորա հետ: Սորանով իսկապէս վերջանում է անառակ որդու առակը. որից երևում է, որ փրկութիւնը կարելի է միայն ապաշխարութեամբ և հաւատով ձեռք բերել:

Մեծ որդին, ըստ սովորականին, դաշտի աշխատանքից վերադառնալիս լսում է այս ուրախութեան ձայները. հարցնում է սորա պատճառը և երբ նորան յայտնում են իրողութիւնը, թէ իւր եղբայրը վերադարձել է (որին նա յաւիտեան կորած էր համարում) և երբ իմանում է, որ այդ ուրախութիւնը նորա գալստեան առթիւ է, «բարի» է: Լի մեծամտութեամբ և նախանձով կանգնում է նա դուրսը: Եթէ մի ուրիշ հայր էր եղել, որդւոյ այսպիսի վարեցողութեան համար անշուշտ խիստ կ'վարկէր, բայց սա «ելեալ արտաքս՝ ապաքին զնա» (նա, որ կարող էր հրամայել): Սակայն նախանձոտ եղբայրը մերժում է հօր աղաչանքը, մեղադրում է նորան և իւրեան արգարացնելով ասում է. «այս քանի ամբ են, զի ծառայեմ քեզ և երբեք զպատուիրանաւ քով ոչ անցի»: Նա, առանց ամաչելու, հօրից վարձ է պահանջում — «ուլ մի ոչ ետուր ինձ, զի ուրախ եղեց ընդ բարեկամս իմ»: Բայց այդ չէ բոլորը, նա իւր եղբորը անգութ կերպով դատում է. նա նորան եղբայր չէ անուանում, այլ՝ «որդի ք»: Նա զրպարտում է եղբորը — «որ եկեր գլեանըս քո ընդ պոռնիկս»: (նա որպեղից գիտէր այդ): Ուրեմն ոչ թէ փոքր, կրտսեր որդին է այժմ՝ անառակ՝ կորուսեալ որդին, այլ մեծը: Յաւալի է հօր վիճակը — մինը գառաւ, միւսը կորցնում է: Երեց եղբայրը պարտաւոր էր, որպէս եղբայր, իւր եղբոր ուրախութեանը մասնակից լինիլ և ոչ թէ այդ տեսակ վարուէր: Բարի հայրը համոզում է նորան ներս գալու՝ ասելով. «խնդալ պարտ էր, զի եղբայր քո այս մեռեալ էր՝ և եկեաց, կորուսեալ էր՝ և գտաւ»: Բայց թէ մեծ որդին հօր այս խօսքերից յետոյ ներս է գալի թէ ոչ, Աւետարանիչը մեզ ոչինչ չէ ասում:

Այժմ սիրելիք, դուք ինձ կհարցնէք, թէ ո՞վ է այս անառակ որդին, իսկ ես կպատասխանեմ, ո՞վ չէ մեղանից այս անառակ

որդին՝ աշխարհին մէջ: Մենք ամենքս էլ թողել, հեռացել ենք հայրական տանից, մենք ամենքս էլ ազատութիւն ենք փնտռել Աստուծոյ կամբից դուրս, մենք ամենքս էլ գտել ենք ժամանակաւոր կերպով երազած երջանկութիւնը: Մենք ամենքս էլ ճաշակել ենք այդ ժամանակաւոր ազատութեան դառն պտուղները: Մենք ամենքս էլ դիմել ենք մեր երջանկութեան օրերում գտած բարեկամներին: Բայց աւա՜ղ, ինչ ենք տեսել, էլ ոչ ոք չէ ճանաչում իրանց աղքատացած՝ հին հարուստ բարեկամին: Այդ ճիշտ է և ցաւալի է որ ճիշտ է, դա մեր կեանքի ամենօրեայ պատմութիւնն է: Բայց մեզանից քանիսն արդեօք կարող է նմանիլ այդ անառակին, որը մերկ, սոված, խղճի խայթից հալածուած՝ դառնում է տուն և սրտանց, (ոչ թէ շրթթունքներով): Կոչում է «հայր, մեղայ յերկինս . . . արդեօք քանիսը մեզանից անառակի նման խոստովանել է, թէ ես եմ մեղաւորը և ոչ թէ այլք, արդեօք քանիսը մեզանից կործանման վճիղ դարձել է և նոր ճանապարհ է ընտրել, ճանապարհ ապաշխարութեան և հաւատոյ: Հաւատացէ՛ք, սիրելիք, նոքա՝ որոնք այսպէս կրառնան առ Հայրն երկնաւոր, առ խաչեալն Քրիստոս, այդպիսիք անշուշտ կ'լսեն Փրկչի մխիթարական խօսքերը — «եկա՛ք առիւն ամենայն՝ վաստակեալք և բեռնաւորք և ես հանգուցից զձեզ»: Եւ այդպիսիք կարժանանան հօր սիրոյ համբուրին, հաւատացէ՛ք որ երկնաւոր Հայրը կ'ներէ այդպիսեաց և իւր ողորմութեան սեղանի վերայ կ'բազմեցնէ:

Ուրեմն, ո՛վ ապտուածասէր ժողովուրդ, դուք որ հաւաքուած էք Աստուծոյ տան մէջ նորա մխիթարական խօսքերը լսելու ապաշխարութեան արժանի պտուղներ բերէ՛ք՝ այս ապաշխարութեան օրերում: ձեզ մեղայ գոչողներին ներեցէ՛ք և գրկաբաց ընդունեցէ՛ք, մի մոռանայք որ այդպիսեաց սխալանքի պատճառը մենք ինքներս ենք, մի մոռանայք, որ դոցա պատասխանատու ենք Աստուծոյ ահեղ դատաստանի առաջ: մի անգամ ընդ միշտ վճռեցէ՛ք, որ հայրական սէրը չպիտի շիջանի չպիտի մարի դէպի յանցաւորը, նա միշտ վառ, միշտ փլուռ պիտի լինի: մի անգամ ընդ միշտ վճռեցէ՛ք, որ հօրը վերագարծող մեղաւորի համար միշտ բաց պիտի կուղ նրանք աղքատ, մերկ, մեղաց մէջ թաթ դառնալիս:

Աղօթենք Աստուծուն—Ո՛վ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, տո՛ւր մեզ՝ քո հաւատացեալ ժողովրդին այն շնորհը, որ կարողանանք հօր նման յանցաւորին տեսնելուն պէս ընդառաջ վազել, տո՛ւր մեզ, ո՛վ Աստուած, հոգւոյ այն կարողութիւնը, որ մենք մեր սխալանքը նկատելուց յետոյ, անառակի նման դառնանք առ Հայր և գոչենք—«Հայր մեզայ յերկինս տո՛ւր մեզ, ո՛վ Աստուած, այն երախտագիտութեան զգացմունքը, որ մենք քո անսահման սէրը և ողորմածութիւնը վայելելուց յետոյ նոյնպէս ողորմած գտանլինք դէպի մեր յանցաւոր մերձաւորները: Ամէն:

Միաբան Մողնւոյ ՍԱՀԱԿ ՔԱՀ. ՍԱՀԱԿԵԱՆՑ
Տփլիս.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ս, ԷԶՄԻԱՅՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ.

Ձեռագիր № 1501 Այսմաւուր մեծագիր բոլորագիր: Դրիչն է Դրիգօր Երեւանցի 1689 թ. ի նորագաւիթ և Վաղարշապատ, Յիշատակարանը շատ ընդարձակ է և նորա բովանդակած պատմական տեղեկութիւնքը հետեւեալն է.

«Եւ արդ զօրութեամբ և կարողութեամբ ամենազօրին Աստուծոյ, եղև սկիզբն և վախճան այսմ մատենիս ի Վաղարշապատ և ի հայրապետանիստ Աթոռն սուրբ Էջմիածին: Բայց մեծ մասն և լիակատարն գրոցս գրեալ եղև ի գիւղաքաղաքն ի նորագաւիթ, ընդ հովանեաւ սրբոց եկեղեցեացս անուամբ սրբոյն Գեորգայ և սրբոյն Դրիգօրի և սրբոյն Սարգսի և սուրբ Աստուածածնին և սուրբ Կարապետին և սուրբ Ծիրանաւորին և սուրբ Նահատակին, և զօրութեամբ և յաջողութեամբ, հովանաւորութեամբ և պահպանութեամբ աստուածամուկս սուրբ Նշանին Գեղարդայ, և սրբոյն Յակոբայ, հասեալ ձեռամբ ի հրեշտակէ Աստուծոյ ի տապանէն նոյի, և Ծիրանացն, Սատարութեամբ և սպասաւորութեամբ բարեպաշտօն կնոջն Սառա խաթունին և որդւոյն Յոհանիսին, որ զբաղում աշխատանս արարին ի վերայ գրոցս, Եւ ի հայրապետութեան երիցս երանեալ և երջանկացեալ մեծի և փառաւորի տեառն Նղիազարու Վաթուղիկոսի՝ խորխորի և ահարկուի ի վերայ այլազգեաց, և որպէս ասէ մարգարէն՝ եթէ ոչ Յէր զօրութեանց թողեալ էր մեզ զաւակ, իբրև զԱդամ լինէաք, նոյնգունակ եթէ ոչ էր